
Afet Bölgesindeki Avukatlar için Cinsel Şiddetten Hayatta Kalanlara **Hukuki Danışmanlık Rehberi**

Bu rehber afet bölgesinde cinsel şiddetten hayatta kalanlara danışmanlık verecek avukatlar için hazırlanmıştır.

Yayına Hazırlayanlar

Bodrum Kadın Dayanışma Derneği
Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği
Pembe Hayat LGBTİ+ Dayanışma Derneği

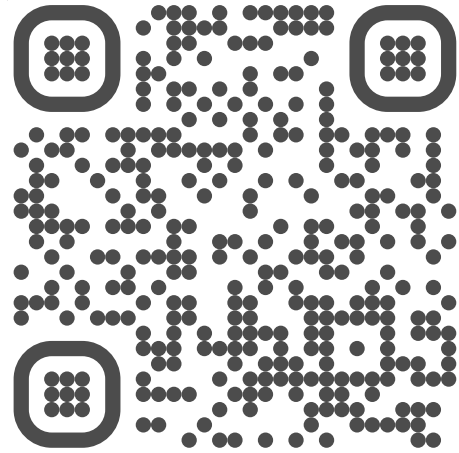

Fotoğraf: Serra Akcan / csgorselarsiv.org

Cinsel şiddetten hayatta kalanlara hukuki danışmanlık vermek bir destek hizmetidir. Başvurucunun ve başvuru konusunun adli süreçlere dair ilişkisiyle ilgilidir. Avukatlar öncelikle “önce zarar vermeme” ilkesini gözetmelidir. Destek ve danışmanlık hizmeti sunarken ilk hedefimiz danışanın iyilik halini gözeterek zarar vermeden müdahale etmek olmalıdır. Ardından faydalı olmaya odaklanılmalıdır. Bu da yetkinliklerimizin ve kapasitemizin farkında olmakla, bu çerçevede kalmakla mümkün olabilir. Aksi halde destek olmak isterken zarar verebiliriz.

Cinsel şiddete dair bilinmesi gereken en önemli şey; cinsel şiddet failin suçudur ve hiçbir eylem ya da davranış cinsel şiddetin gerekçesi veya bahanesi olamaz. Herkes cinsel şiddetin faili olabilir. Bu sebeple cinsel şiddete dair hak temelli ve güçlendirici bir yaklaşıma sahip olmak, farkında olmadan yapabileceğimiz mağdur suçlayıcı davranışları önler.

Cinsel şiddet ve yaklaşıma dair daha fazla bilgi için <https://csdestek.org> web sitesini ziyaret edebilirsiniz.

csdestek.org

Danışmanlık öncesi hazırlık

Afet bölgelerindeki olağan dışı koşullar göz önünde bulundurulduğunda hukuki danışmanlığın kapsamı çeşitlilik gösterebilir. Bazen avukatlardan hukuk dışı konularda taleplerde bulunulabilir. Örneğin; ilk görüşmeyi avukatın yapacağı durumlara çeşitli şekillerde hazırlanabiliriz. Başlamadan önce, cinsel şiddet sonrası destek birimlerinin iletişim bilgilerinin, verdikleri desteklerin yer aldığı ve teyitlenmiş bilgilerinin bulunduğu bir destek birimleri haritası oluşturmak ya da edinmek iyi olabilir. Bunun için öncelikle alanda çalışan güvenilir kurumlarla iletişime geçmek ve şu soruları sormak düşünülebilir:

- ▶ Cinsel şiddete maruz bırakılmış bir hayatta kalanın güvenlik riski olduğu durumlarda, afet bölgesinde kolluk kuvvetlerine nereden ulaşılabilir?
- ▶ Bölgede hangi kurumlar temel ihtiyaçları karşılıyor?
- ▶ Bölgede hangi kurumlar psikososyal destek veriyor?
- ▶ Bölgede hala faaliyet gösteren barolar var mı, bu baroların hak odaklı çalışan merkezleri aktif mi?
- ▶ Bölgede toplumsal cinsiyet temelli şiddet çalışan hangi kurumlar var?
- ▶ Cinsel sağlık ve üreme sağlığı hizmetleri nerede veriliyor?
- ▶ Tüm bu hizmet sağlayıcıların alternatifleri var mı? Varsa hangi birim/kurumlar var?

Bu destekleri avukatın tek başına veremeyeceği, sadece ilgili birim ve kurumlara yönlendirme yapabileceği hatırlanmalıdır. Her aşamada önce zarar vermeme ilkesi hatırlanarak emin olmadığımız durumlarda yönlendirme yapmamalıyız.

Bölgeye gitmeden önce cinsel şiddet ile ilgili ulusal ve uluslararası yasaların ve mevzuatın gözden geçirilmesi danışmanlık verirken iyi olabilir. (6284 sayılı Kanun, İstanbul Protokolü, CEDAW, Ceza Kanununun ilgili maddeleri gibi).

Bunun yanı sıra danışmanlık sırasında psikolojik ilk yardım uygulamamız gereken durumlarda karşılaşılabılır. Psikolojik ilk yardım, psikoterapi ya da psikolojik destek ile karıştırılmamalıdır. Psikolojik ilk yardım kişinin o anki durumunu stabil hale getirme çalışmalarını içerir. İnternette bu konuyla ilgili birçok güvenilir bilgi kaynağı mevcuttur. Örneğin Türk Psikologlar Derneği'nin yayınlarına bakılabilir.

Hayatta kalanla ilk karşılaşma

- ▶ Görüşmeler mümkünse gürültüden uzak, korunaklı, başvuranın kendisini güven hissedeceği bir alanda yapılmalıdır.
- ▶ Şayet olay yeni ya da yakın zamanda gerçekleşmiş ve akabinde bir avukata danışılıyorsa öncelikle kişinin sıcaklık ve güven hissini tekrar tahsis edilebilmesi için bir bardak su, çay, kahve verilebilir. Şal ya da battaniye uzatılabilir.
- ▶ Fakat hayatta kalana izni olmadan bedenine/kendisine dokunmamak gerektiği hatırlanmalıdır. Örneğin, başvurucunun elini tutmak, başını okşamak, sarılmak gibi beden temaslarından kaçının.

Hayatta kalan gergin ve telaşlı olabilir, kelimeleri hatırlamakta ve anlatmakta zorlanıyor olabilir. Böyle bir durumda derin bir nefes almasını, 4 saniye tutmasını ve 5 saniyede nefesini yavaşça vermesini tavsiye edebilirsiniz. Nefes almak hayatta kalanı sakinleştirir ve olayın nasıl gerçekleştiğini daha derli toplu anlatmasını sağlayabilir.

daha fazlası için

<https://csdestek.org/tr/travma-sonrasi-stres-bozuklugu-icin-topraklama-teknikleri>

Cinsel saldırı durumlarında ilk 72 saat kritik süredir. Delillerin kaybolmaması adına başvurucuya delillerin toplanması, adli süreç ve hastane süreci dikkatli şekilde anlatılmalıdır. Cinsel saldırı muayene tutanağını düzenleyen hekimin de görevi sadece kimyasal bulguları toplamak değil, olay öyküsünü de detaylı yazmaktır. İlgili raporun düzenlenmesi noktasında avukat hazırlıklı olabilir.

rapor örneği

<https://karamanism.saglik.gov.tr/Eklenti/26517/0/cinselsaldirimuayeneraporudoc.doc>

Cinsel saldırı fiilinin gerçekleştiği yerin/cinsel saldırıyı gerçekleştiren failin yaşadığı yerin, başvuranın/hayatta kalanın yaşadığı yerle aynı/yakın olması durumlarında (çadır kent, konteyner kent alanları gibi) başvurana/hayatta kalana ve adli süreçlerin işletilmesi kadar güvenliğini sağlamanın da önemli olduğu anlatılmalıdır.

Kolluk güçlerine başvurulduğu durumlarda koruma tedbirinin süresinin mümkünse sınırsız olması sağlanmalıdır. Başvurana/hayatta kalana güvenlik sağlama

konusunda şahsi güvence verilmemeli, böyle bir talep gelmesi durumunda bunun ancak kolluk ve şönim aracılığıyla sağlanabileceği belirtilmelidir. Kolluk kuvvetlerine başvurularında talepler en geniş haliyle sunulmalıdır. Süresiz uzaklaştırma, elektronik kelepçe gibi talepler ile verilen karar arasında oluşan farkın gerekçesini öğrenmek önemlidir. Bu gerekçeler cinsel şiddet sonrası destek alanında çalışan kişiler için afet dönemi cinsel şiddette hayatta kalanların desteklenme noktaları ve karşılaşılabilecekleri engeller açısından bir yol haritası çizebilir.

Yine cinsel saldırının yeni veya yakın zamanda gerçekleştiği durumlarda delillerin bir an önce toparlanabilmesi/kaybolmaması için gereklilik varsa başvurana/hayatta kalana eşlik edilebilir. Ancak yine de mümkün mertebe danışan pozisyonunda kalma sınırının korunmasına özen gösterilmelidir, dolayısıyla danışanın yanında güvendiği birinin refakat etmesi önerilebilir. Danışmana imzalayacağı her türlü dökümanı okumadan imzalamaması, imzaladığı takdirde fotokopi istemesi ya da fotoğrafını çekmesi önerilmelidir. Ayrıca fail ile hiç bir şekilde iletişimi sürdürmemesi gerektiği hatırlatmalıdır, tek taraflı iletişim ancak delil niteliğinde saklanmalıdır (ekran görüntüsü vs. saklanabilir).

Başvuru alırken nelere dikkat edilmelidir?

Görüşmeye başlarken kendinizi tanıttın. Mesleğinizi, kurumunuzu, hangi desteği vermek için orada olduğunuzu aktarın. Tanışmak hem kişinin sakinleşmesine, hem güven ortamı oluşmasına hem de vereceğiniz desteğin kapsamının anlaşılmasına yardımcı olur. Avukat ve müvekkil gizliliği başvurucuya söylenmelidir.

Not almanız gereken durumlarda, başvurucuya durumu açıklayın; not almanız gerekli değilse başvurucuyla göz temasını kaçırmayın, fakat daha sonra hatırlayabilmek için, başvurucunun dikkatini dağıtmadan, kendisini kötü hissetmesine izin vermeden, size olayı hatırlatacak notlar alabilirsiniz ancak; odağınız aktif dinlemek olmalıdır, neden not aldığınızı anlaşılabilir cümlelerle başvurucuya anlatın. Notları kendiniz için aldığınızı ve bu notların danışanın bilgisi dışında paylaşılmayacağını hatırlatmak güvende hissetmesine katkıda bulunacaktır.

Travma, kişinin iradesini elinden almaya yöneliktir. Destek sistemi çalışanı kişinin iradesinin hala kendisinde olduğunu hatırlamalı ve buna riayet etmelidir. Hayatta kalanın hala kendi gücü ve iradesi vardır.

- ▶ Kişinin izni ve bilgisi olmadan kişi adına kesinlikle adım atılmamalıdır. Atılacak adımlar hayatta kalan ile birlikte tasarlanmalıdır. Açık ve yalın bir dil kullanılmalıdır.
- ▶ Kişiyi aktif bir şekilde dinleyin.
- ▶ Mümkünse araya bir masa koymadan, olabildiğince göz teması kurarak dinlediğinizi belli edin.
- ▶ Acelesiz, telaşsız, sakin bir ses tonu kullanın.

-
- ▶ Uzun cümleler kurmaktan kaçının. Karışık ve hukuki terimler kullanmak yerine açık ve yalın bir dil kullanın.
 - ▶ Olumlu olumsuz yargı cümleleri kurmayın, abartılı tepkiler vermeyin.
 - ▶ Fiziksel temasta bulunmayın.
 - ▶ Kişinin duygularını karşılayın. Kişinin bariz olarak gösterdiği bir duygu varsa “görüyorum” diyerek içinde bulunduğu koşulları fark ettiğinizi ifade edebilirsiniz. Örneğin kişi zamanının kısıtlı olduğunu düşünerek yaşadıklarını hızlıca anlatmak istiyorsa, ellerini kollarını çok hızlı hareket ettiriyorsa “telaşlı olduğunu görüyorum” diyerek size belli ettiği bariz duyguları karşılayabilirsiniz.
 - ▶ Danışmanlık sırasında başvurucunun afet ve içinde bulunduğu duruma dair kullanmadığı bir kelimeyi siz de kullanmayın. Örneğin travma kelimesini kullanmıyorsa, siz de kullanmayın. Maruz kaldığı olayı ne olduğundan büyük göstererek kişinin korkmasına sebep olun, ne de olduğundan önemsiz göstererek anlaşılmadığını hissettirin.
 - ▶ Kişinin anlatmak istemediği bir şey varsa zorlamayın ve bu bilgiyi hukuk danışmanı olarak adli süreçte kullanmayacağınızı, anlatın.
 - ▶ Adli süreçte kullanılması elzem olan bir bilgiyi almak istiyorsanız, fakat kişi anlatmaya istekli değilse, bu bilgiyi/soruyu neden sorduğunuzu, nerede kullanacağınızı, ne işe yarayacağını açıkça anlatın. Adli süreçlere dair olabildiğince net ve gerçekçi bilgi verin.
 - ▶ Başvurucu ile kuracağınız ilişkinin güven ilişkisine dayalı olduğunu hiçbir şekilde unutmayın.

Bilgileri aldıktan sonra, kişiye nasıl destek olabileceğinizi, süreçle ilgili ne yapmak istediğini sorun. Kişi maruz kaldığı şiddeti anlattıktan sonra haklarını bilmek isteyebilir fakat bildirimde bulunmaya ya da adli sürece girmeye hazır olmayabilir. Adli süreç çok kolay ve hızlı ilerleyebileceği gibi zor ve yıpratıcı olabilir, aylar hatta yıllar sürebilir. Hayatta kalanı adli sürece girmeye zorlamayın. Bununla beraber adli mekanizmalara başvurmak istenmemesi halinde güçlendirme amaçlı psikolojik destek alabileceğini hatırlatın.

Görüşmeyi bitirirken hayatta kalanla, kendisini gelişmelerden nasıl haberdar edebileceğinizi konuşabilirsiniz. Kendisini ne zaman ve nasıl bilgilendireceğinizi paylaşabilirsiniz. İletişimi ne şekilde sürdüreceğinize birlikte karar vermek başvurucunun güvenliği açısından önemlidir.

Hukuk danışmanlığı verirken unutulmaması gerekenler

Cinsel şiddete karşı herkesin vereceği tepki birbirinden farklıdır. Destek sistemlerine başvuran hayatta kalanların bazıları oldukça sessiz ve içine kapanık olabilirken bazı hayatta kalanlar dinleyenini, kendisini anlayabileceğini düşündüğü bir meslek uzmanı bulduklarında travmalarını, içinde buldukları karmaşayı ve çaresizlik hislerini anlatmaya çok istekli olabilirler.

Hukuk danışmanlığı verirken avukatların bir travmayı tedavi etmekten ziyade, sakin ve güvenli bir alan oluşturarak hayatta kalanlardan adli süreçte kullanılmak üzere bilgi almak ve başvurucuya haklarını bildirmek için orada oldukları hatırlanmalıdır. Hayatta kalana maruz bırakıldığı şiddetten sonra verdiği tepkilerin olağan olduğu söylenebilir. "Biriyle konuşmaya ihtiyacın/ız olduğunu görüyorum, hukuk danışmanlığı sunmak üzere buradayım ve verebileceğim desteğin bir kapsamı var. Seni/sizi, dinleyebilecek ve anlayabilecek bir uzmana yönlendirmeye çalışacağım." denebilir. Örneğin; önceden oluşturulan destek birimleri haritasından yararlanarak hayatta kalana destek olması için bir ruh sağlığı çalışanıyla koordinasyon kurulabilir. Süreç, ruh sağlığı çalışanlarıyla koordine bir şekilde yürütülebilir. Böylece hukuk danışmanı yetki ve kapasitesinin üstünde bir sürece girmemiş olur. İkincil travma ve tükenmişlikten korunur, kaynaklarını ve zamanını etkili kullanarak daha fazla hayatta kalana hukuki destek ve danışmanlık verebilir. Tüm bu yaklaşım, başvurucuya zarar vermeden faydalı olma yolunda atılması gereken adımlardır.

Önemli hatırlatma:

Bazı durumlarda adli süreçlerin başlaması için hayatta kalanın afet bölgesinden tahliyesi gerekebilir. Hayatta kalana tahliye sürecine ilişkin bilgilendirme ve 360 derece aydınlatma sağlamamız gerekebilir. Ancak unutmayın karar hayatta kalana aittir. Bu sebeple hukuki müdahaleyi aydınlatma çerçevesinden çıkarmadan sunmamız önemlidir. Tahliye olmak istemiyor ve bu sebeple cinsel şiddet başvuru mekanizmalarını reddediyorsa, koşullamamak ve bir seçime zorlamamak çok önemlidir.

Ne yapmalıyız?

- ▶ Bilgi toplamalı ve destek vermeye hazırlanmalıyız.
- ▶ Kişinin kendisini ifade edebileceği sessiz, sınırları belli, dışarıdan duyulmayan güvenli bir alan yaratmalıyız.
- ▶ Hayatta kalanın stresini azaltmalıyız.
- ▶ Kendimizi ve kurumumuzu tanıtmalıyız.
- ▶ Doğru ve güncel bilgiler vermeliyiz, doğru bilgiyi olabildiğince tekrarlamalıyız. Bilmiyorsak doğru bilgiyi edinip dönüş yapacağımızı söylemeliyiz.
- ▶ Dinlediğimizi belli etmeliyiz, göz teması kurmalıyız, sakin ve telaşsız bir sesle konuşmalıyız, fakat sakinliğimizin onu önemsemediğimiz anlamına gelmemesine de dikkat etmeyi unutmamalıyız.
- ▶ Hayatta kalanın iradesinin ve güçlü yanlarının olduğunu hatırlamalıyız.
- ▶ Atılacak her adım için bilgi vermeli ve onay almalıyız.
- ▶ Duyguları karşılamalı ve anladığımızı belli etmeliyiz.
- ▶ Kullandığımız hukuki terimleri açıklamalıyız.
- ▶ Kişinin hukuki destekten başka desteklere de ihtiyacı varsa bu desteklere yönlendirebilmek için hazırlıklı olmalıyız.

Ne yapmamalıyız?

- ▶ Adli süreçte işimize yaramayacak bilgileri anlatması için baskı yapmamalıyız.
- ▶ Söz kesmemeliyiz ya da acele ettirmemeliyiz.
- ▶ Fikir, öneri belirtmemeliyiz.
- ▶ Fiziksel temasta bulunmamalıyız.
- ▶ Kişiyi yargılamamalıyız. Cinsel şiddet hayatta kalanın suçu değildir. Kişiyi cinsel şiddete maruz bırakmak failin seçimidir.
- ▶ Bilgiler kesin ve güncel değilse paylaşmamalıyız.
- ▶ Başkalarının öykülerini anlatmak üzerinden iletişim kurmamalıyız.
- ▶ Kendi yaşadıklarımız üzerinden iletişim kurmamalıyız. Herkesin koşulları, deneyimleri ve olaylara verecekleri tepki farklıdır.
- ▶ Gerçekleştiremeyeceğimiz sözler vermemeliyiz, umut yaratmamalıyız.
- ▶ Her sorunu çözebileceğimizi varsaymamalıyız.
- ▶ Kişinin iradesini yok saymamalıyız.